

Risale-i Nur

perspektifinden

çağdaş sorunlarımız

ve çözümleri

Cüneyt Eren

[Yrd. Doç. Dr., Dokuz Eylül Üni., İlahiyat Fakültesi Arap Dili
ve Belağatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi]

GİRİŞ

Bu araştırma yaşadığımız asrın temel sorunları ve bu sorunların çözümü hakkında Risale-i Nur perspektifinde fikir teatisinde bulunma gayesi ile hazırlanmıştır. Hepimizin malumu olduğu üzere bu konu oldukça çok yönlü ve her bir yönü itibarıyla de derin ve kapsamlı bir meseledir. Sosyal konuların doğası gereği farklı bakış açıları ile çok daha farklı ve bir o kadar daha fazla tadat edilebilecek sorunlar zikredilmesi mümkündür. Binaenaleyh bizim sorun olarak ortaya koymaya çalıştığımız başlıklar ve çözüm yolları uzmanları tarafından oldukça uzun ve yoğun çalışmaları gerekli kılmaktadır.

İMAN ZAAFI

İman; salih düşünce, düşünceyi fiiliyata dönüştürme; hatta her cepheden maruz kalınan hücumata karşı ayakta durabilmek için bir beslenme kaynağı mesabesinde. İman, öyle büyük ve tükenmez bir hazinedir ki, karşılaşılan problemler karşısında rıza, sabır, teenni, hilm mekanizmalarını harekete geçirir, sağlıklı düşünme ve hikmetle hareketle doğru karar almaya vesile olur. Zira iman, insan düşüncesinin ve onun tezahürü olan davranışının temelini oluşturur. İnsan karşılaştığı sorunlara ancak iman kuvveti nispetinde mukavemet edebilir. Bu itibarla iman bir nur gibi karanlıkları aydınlatır. Görülmeyenleri okutur.

Allah'a iman mümin kimseye sağlamış olduğu bu kazanım dışında ayrıca ona emniyet hissi de verir. İnanan için kaybedecek bir şey yoktur ki. En fazla bir

Asâ-yı Mûsa
adlı eserinde
Üstad Hazretleri
içtimai hayatın
farklı kesimlerinin
kendi ilgi alanları
çerçevesinde karşı
karşıya geldikleri
problemlerini
ancak iman gücü
ile çözebileceğini
belirtir.

can; o da zaten inanmış olduğu Zat (c.c)'a aittir. Alırsa emanetini geri almıştır. İnanmayan ise yok olmamak için hırs içinde canhıraş bir hayat sürdürür. Yokluğun endişe ve korkusu huzur vermeyeceği gibi dehşete sokar. Hayatından zevk alamaz. Artık ondan insanlık adına fayda beklemek de mümkün değildir. Onun içindir ki bu dehşeti atmak uğruna tenâsi (unutma), i'şâ (görüyor gibi yapma) ya çalışır. O da olmaz artık. Tek sığınağı uyuşturucu gibi akli izale eden fantezilerden medet ummasıdır.

Asâ-yı Mûsa adlı eserinde Üstad Hazretleri içtimai hayatın farklı kesimlerinin kendi ilgi alanları çerçevesinde karşı karşıya geldikleri problemlerini ancak iman gücü ile çözebileceğini belirtir: 'Hem insanın bir rub'unu teşkil eden ihtiyarlar; yakında hayatlarının sönmesine ve toprağa girmelerine ve güzel ve sevimli dünyalarının kapanmasına karşı teselliyi, ancak ve ancak âhret imanında bulabilirler. Yoksa o merhametli muhterem babalar ve fedakâr şefkatli analar, öyle bir vaveylâ-yı ruhî ve bir dağdağa-i kalbî çekeceklerdi ki, dünya onlara me'yusane bir zindan ve hayat işkenceli bir azab olurdu. Fakat âhret imanı onlara der: "Merak etmeyiniz, Sizin ebedî bir gençliğiniz var, gelecek ve parlak bir hayat ve nihayetsiz bir ömür sizi bekliyor. Ve zayı' ettiğiniz evlâd ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz. Ve ettiğiniz bütün iyilikleriniz muhafaza edilmiş, mükâfatlarını göreceksiniz." iman-ı âhret onlara öyle bir teselli ve inşirah verir ki; her birinin yüz ihtiyarlık birden başlarına toplansa, onları me'yus etmez.' (Asâ-yı Mûsa - 42) 'Nev'-i insanın üçten birisini teşkil eden gençler, hevesatları galeyanda, hissiyata mağlub, cür'etkâr, akıllarını her vakit başına almayan o gençler, âhret imanını kaybetseler ve Cehennem azabını tahattur etmezlerse; hayat-ı içtimaiyede ehl-i namusun malı ve ırzı ve zaif ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır. Bazı bir dakika lezzeti için bir mes'ud hanenin saadetini mahveder ve bu gibi hapiste dört-beş sene azab çeker, canavar bir hayvan hükmüne geçer. Eğer iman-ı âhret onun imdadına gelse, çabuk aklını başına alır. "Gerçi hükümet hafiyeleri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim, fakat Cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padişah-ı Zülcelal'in melâikeleri beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başıboş değilim ve vazifedar bir yolcuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zaif olacağım." diye birden, zulmen tecavüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet hissetmeye başlar.' (Asâ-yı Mûsa - 43)

Üstad Hazretlerinin iman kuvvetini anlattığı Yedinci Söz'de zikrettiği temsilen bu konuda oldukça önemli olduğu kanaatindeyim. Bu temsilde uzun sefer-i imtihanında olan **insan**; meydan-ı harp ve imtihanında, kâr ve zarar devaranında pek müthiş vaziyetteki bir **askerle** temsil edilmektedir. Asker/insan **acziyeti ve fakriyetinden kinaye olunan** sağ ve sol iki tarafından dehşetli, derin iki yara ile yaralıdır. Arkasında **ecelden** kinaye olunan cesim bir **arslan**, ona saldırma için bekliyor gibi duruyor. Ve gözü önünde **ölüm ve zeval ve firaktan** kinaye olunan bir **dar ağacı** dikilmiş, bütün sevdiklerini asıp mahvediyor, onu da bekliyor. Hem bu haliyle beraber **âlem-i ervahtan, rahm-ı mâderden, sabâvetten, ihtiyarlıktan, dünyadan, kabirden, berzahtan, haşirden, sıratından geçer bir uzun sefer-i imtihanından** kinaye olunan uzun bir yolculuğu var; nefyediliyor. Bu dehşetli durumda iken sağ cihetinde Hızır gibi nuranî bir zat peyda olur, ona şöyle der: *Meys olma. Sana iki tulsım verip öğreteceğim. Güzelce istimal etsen, o arslan, sana musabhar bir at olur. Hem o dar ağacı, sana keyif ve tenezzüh için hoş bir salıncağa döner. Hem sana iki ilâç vereceğim. Güzelce istimal etsen, o iki müteaffın yaraların, iki güzel kokulu gül-ü Muhammedi (aleyhissalâtü vesselâm) denilen latif çiçeğe inkılâb ederler. Hem sana bir bilet vereceğim. Onunla, uçar gibi, bir senelik bir*

yolu bir günde kesersin. İşte, eğer inanmıyorsan, bir parça tecrübe et; ta doğru olduğunu anlayasın.' Üstad Hazretlerinin burada ilaç olarak zikrettiği iki tılsım ise öncelikle Cenâb-ı Hakk'a iman ve onun bir neticesi sayılan âhirete imandır. Bu iman Üstadın yaklaşımı ile 'Şems-i Ezeli'den vicdan-ı beşere ihsan edilen bir nur ve bir şuadır ki, vicdanın iç yüzünü tamamıyla ışıktandırır. Ve bu sayede bütün kâinat ile bir ünsiyet, bir emniyet peyda olur. Ve her şeyle kesb-i muarefe eder. Ve insanın kalbinde öyle bir kuvve-i maneviye husule gelir ki, insan o kuvvet ile her musibete, her hâdiseye karşı mukavemet edebilir. Ve öyle bir vüs'at ve genişlik verir ki, insan o vüs'atle geçmiş ve gelecek zamanları yutabilir. Ve keza iman, Şems-i Ezeli'den ihsan edilmiş bir nur olduğu gibi; saadet-i ebediyeden de bir parıttır. Ve o parıtlı ile vicdanında bulunan bütün emel ve istidadlarının tohumları, bir şecere-i tuba gibi neşv ü nemaya başlar, ebed memleketine doğru hareket eder, gider.' (İşârâtul-İcâz, 41-42.)

Başka bir yerde felaket asrı diye nitelediği bu asrın dehşetli hücumatına karşı iman gücü ile karşı koymanın gereğine işaret etmektedir: 'Evet bu asrın dehşetine karşı, taklidi olan itikadın istinad kal'aları sarsılmış ve uzaklaşmış ve perdelenmiş olduğundan; her mü'min, tek başıyla dalaletin cemaatle hücumuna mukavemet ettirecek gayet kuvvetli bir iman-ı tabkiki lâzımdır ki dayanabilsin. Risale-i Nur bu vazifeyi; en dehşetli bir zamanda ve en lüzumlu ve nazik bir vakitte, herkesin anlayacağı bir tarzda, hakaik-i Kur'aniye ve imaniyenin en derin ve en gizlilerini gayet kuvvetli bürhanlar ile isbat ederek, o iman-ı tabkikiyi taşıyan hâlis ve sadık şakirdleri dahi, buldukları kasaba, karye ve şehirlerde -hizmet-i imaniye itibariyle- âdeta birer gizli kutub gibi, mü'minlerin manevi birer nokta-i istinadı olarak, bilinmedikleri ve görünmedikleri ve görüşülmedikleri halde, kuvve-i maneviye-i itikadları cesur birer zabıt gibi, kuvve-i maneviye-i ehl-i imanın kalblerine verip, mü'minlere manen mukavemet ve cesaret veriyorlar.' (Şualar- 749)

REHBERLİKSİZLİK

Günümüz insanının önünde model alacağı herhangi bir rehberinin olmaması en büyük talihsizliklerinden biridir. Oysa her konuda olduğu gibi bu hususta da günümüz insanına gerçek rehber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'in hayat-ı seniyesidir. Sadece bu hususiyeti bile Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'in mucizeleri arasında değerlendirilmelidir. Bu mevzuda Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'i en yakından tanımış olan, her hareketini takip ve tespit eden sahabe-i kiram hazretlerinin yaklaşımları bizim için en önemli hüccet olmalıdır.

Sahabe-i Kirâm Hazretleri, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'i o kadar sevip sayıyordu ki onu her davranışlarında örnek almaya çalışıyorlardı. Bu mevzuda verilecek olan örnekler o kadar çoktur ki... Örneğin onun hayatın her safhası ile ilgili tavsiye ve değerlendirmelerine akıl sır erdiremeyen bir müşrik: 'Görüyorum ki dostunuz (Muhammed) size her şeyi, ama her şeyi hatta helâya nasıl oturacağımızı bile öğretiyor' der. Selman-ı Farisi (r.a) bütün vakar ve ciddiyetiyle cevaben: 'Evet, bize her şeyi o öğretiyor' der ve tuvalet adâbıyla Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'den işittiği tavsiyelerini teker teker sıralar. 'Peygamber böyle şeylerle meşgul mü olurmuş demeye getirenlere gerçeği bütün safiyet ve açıklığı ile haykırıyordu: 'Evet, bize her şeyi o öğretiyor'. (Çakan, s. 127)

Abdullah b. Ömer (r.a), Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem)'e olan sevgisinden dolayı, vefatından sonra O'nun namaz kıldığı yerleri öğrenip oralarda namaz kılar, yürüdüğü yollarda yürür, gölgelendiği ağaçların altında oturur, kuru-

felaket asrı diye nitelediği bu asrın dehşetli hücumatına karşı iman gücü ile karşı koymanın gereğine işaret etmektedir: 'Evet bu asrın dehşetine karşı, taklidi olan itikadın istinad kal'aları sarsılmış ve uzaklaşmış ve perdelenmiş olduğundan; her mü'min, tek başıyla dalaletin cemaatle hücumuna mukavemet ettirecek gayet kuvvetli bir iman-ı tahkiki lâzımdır ki dayanabilsin.

Üstad Hazretleri-
ne göre en büyük
rehber Kur'ân-ı
Kerîm'dir. Ar-
dından Kur'ân'ın
tatbiki beyanı
Sünnet-i Nebeviye
gelir: 'Madem
Kur'an-ı Hakîm
mürşidimizdir,
üstadımızdır,
imamımızdır, her
bir âdâbda rehbe-
rimizdir; O, kendi
kendini medhed-
yor.' (Mektubat -
368) 'Hem madem
Hâlîkımız, bize en
büyük muallim
ve en mükemmel
üstad ve şaşırtmaz
ve şaşırtmaz en
doğru rehber ola-
rak Muhammed-i
Arabî
Aleyhissalâtü
Vesselâm'ı tayin
etmiş. Ve en son
elçi olarak gönder-
miş.

masınlar diye onları sulardı. (Kandemir I/138,) Ve yine Bayezid el-Bestâmi'nin (r.h) Peygamber (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in ne şekilde kavun kestğini bilmediği için ömründe kavun kesmediği rivayet edilir. (Büyükkörükçü, s. 80)

Üstad Hazretlerine göre en büyük rehber Kur'ân-ı Kerîm'dir. Ardından Kur'ân'ın tatbiki beyanı Sünnet-i Nebeviye gelir: *'Madem Kur'an-ı Hakim mürşidimizdir, üstadımızdır, imamımızdır, her bir âdâbda rehberimizdir; O, kendi kendini medbediyor.'* (Mektubat - 368) *'Hem madem Hâlîkımız, bize en büyük muallim ve en mükemmel üstad ve şaşırtmaz ve şaşırtmaz en doğru rehber olarak Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm'ı tayin etmiş. Ve en son elçi olarak göndermiş.'* (Asa-yı Musa -38)

Bu baktan olmak üzere Üstad, sünnete ittibayı zamanın dehşet veren fitnelerine karşı sefine-i necat kabul eder: *'Ey nefis! Az bir ömürde hadsiz bir amel-i uhrevî istersen ve herbir dakika-i ömrünü bir ömür kadar faydalı görmek istersen ve âdetini ibadete ve gafletini huzura kalb etmeyi seversen, Sünnet-i Seniyyeye ittibâ et. Çünkü bir muamele-i şer'iyeye tatbik-i amel ettiğin vakit, bir nevi huzur veriyor, bir nevi ibadet oluyor, uhrevî çok meyveler veriyor.'* (Sözler, 24. Söz)

'Hâlîktan haber getiren ve ezel, ebede, hayat-ı ebediyeye, hakaik-i esasiyeye, azîm meselelere dair malûmat i'ta eden ve seni manevî perişaniyetlerden, dalaletlerden kurtarıp kesretten vahdete doğru yol gösteren ve hayat-ı ebediyeye imanla mâ-ül hayatı sana içirtmekle firak ve ayrılmak ateşlerinden kurtaran; ve Hâlîkın marziyatını, metalibini tarifeden ve Sultan-ı Ezel, Ebed'in muhaberesine tercümanlık yapan Resul-i Rahman'ı dinlemeye ve o Mubbir-i Sadık'a iman ile teslim olmaya mani olan nefsin heva ve hevesini terketmiyorsun!..' (Mesnevi-i Nuriye - 216)

PROGRAMSIZLIK

Kainat bir nizam içinde hayatını sürdürmektedir. Varlık âleminde ad olan her unsur kendine takdir edilmiş bir programa tabidir. İnsan hayatın bir parçası olarak kendini bu programın dışında bırakamaz. Programsız yaşama, zamanın çarklarına kapılarak düzensiz hercai bir hayat sürdürme anlamına gelir. Geniş dairelerle meşguliyet neticesinde himmeti dağılır. Çağımız insanını ilgili ilgisiz meşgul eden o kadar çok unsur vardır ki belirli bir plan-program dâhilinde olmazsa insan bunların arasında boğulup gidebilir.

Üstad Hazretleri bu mevzuyla alakalı olarak şöyle der: *'Ömür sermayesi pek azdır. Lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedâhil daireler gibi, her insanın kalb ve mide dairesinden ve cesed ve hane dairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleket dairesinden ve Küre-i Arz ve nev'-i beşer dairesinden tut.. tâ zihayat ve dünya dairesine kadar, birbiri içinde daireler var. Her bir dairede her bir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede, en büyük ve ehemmiyetli ve daimi vazife var. Ve en büyük dairede en küçük ve muvakkat, ara sıra vazife bulunabilir. Bu kıyas ile -küçüklük ve büyüklük makûsen mütenasib- vazifeler bulunabilir. Fakat büyük dairenin cazibedarlığı cihetiyle küçük dairedeki lüzumlu ve ehemmiyetli hizmeti bıraktıracak lüzumsuz, malayani ve âfâki işlerle meşgul eder. Sermaye-i hayatını boş yerde imha eder. O kıymetdar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür. Ve bazan bu harb boğuşmalarını merak ile takib eden, bir tarafa kalben tarafdar olur. Onun zulümlerini boş görür, zulmüne şerik olur.'* (Asa-yı Musa - 2 0)

Bu baktan olmak üzere insan günlük yaşantısını beş vakit namaz eksenli merhale içinde değerlendirmelidir. Edâsı yapılan her namaz ile bir sonraki arasındaki zaman dilimi onun için yeni bir iman kumpasıdır. Burada dikkat edilecek bir diğer husus da vaktinde edâ edilirse değerlendirilecek zaman dilimi

ruhen başlamış olacaktır. Bu aynı zamanda onun günlük yaşantısının alışılmışlarına karşı üfletini dağıtmaya da vesile olacaktır. Haddizatında Müslüman için bu beş vakit zaman dilimi arasına yerleştireceği mesleği, meşgalesi, mesuliyetleri vb. muameleleri da bir canlılık taravet kazanacak ve aktif ibadete dönüşecektir.

DÜNYEVİLEŞME

Dünya kelimesi etimolojik olarak denî (alçak) kökünden gelir. Bu itibarla başlığımızda yer alan dünyevileşme lafzının kelime anlamı denileşme; yani yüksek olmayı terk ederek alçak konumda kalması olabilir.

Bu kelimenin terim olarak ne anlamda kullanıldığına bakacak olursak, bir çeşit sekülerizm de diyebileceğimiz dünyevileşmeden maksadımız yaşanılan dünya hayatı (ve değerlerini) dinî öğreti ve değerlere tercih etme süreci şeklinde özetlenebilir. Bu itibarla dünyevileşme dünyayı ve dünya yaşantısını dinin kuralına aykırı olarak arzu ve hevesleri doyurarak yaşama anlaşılır.

Allah Resulü (*sallallahu aleyhi ve sellem*) ümmeti için bu mevzudaki endişesini şu hadisleriyle dile getirmektedir: “Korktuğum şeylerden birisi de benden sonra size dünya nimet ve zinetlerinin açılması (sizin de onlara gönlünüzü kapırtmanızdır.)” (Buhari, Zekat, 47; Müslim, Zekat 121-122)

Sahabe-i kirâm bu mevzuda o kadar hassas bir hayat sürdürmüşlerdir ki, bazen bir bardak soğuk su bile dünya nimeti olarak görülmüş ve kendilerince onu içip içmemenin muhasebesi yapılmıştır. Hakim’in Müstedrek’te naklettiğine göre Hz. Ebûbekir (r.a.)’e su ile bal ikram edilmişti. Birden gözyaşlarına hâkim olamaz. Neden ağladığı sorulunca da: “Bir gün Efendimizi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) elleriyle bir şeyleri itiyormuş gibi yaparken gördüm. ‘Yâ Resulallah ne yapıyorsunuz dedim.’ O da: ‘Ey Ebu Bekir, dünya bana (hakikati ile) göründü ve kendini kabul ettirmek istedi, ama reddettim, dedi. Sonra bana: ‘Sen kendini benden kurtarabilirsin ama senden sonra gelecek (nesiller) kurtaramayacak.’” (Hakim, Müstedrek, IV, 344) İşte Hz. Ebu Bekir (r.a.)’in korkusu da dünyanın bu bir bardak soğuk su ile kendisini kabul ettirdiği kimselerden olmaktı ve bu sebeple ağlamıştı.

Üstad Hazretleri dünyanın gerçek yüzünü ifade sadedinde şöyle der: ‘Ezcümle, en ziyade insafsızların zihnini kurcalayan şu hadistir ki: *لَا دِينَ إِلَّا دِينُ دَاوُدَ بْنِ تَنْزُوتٍ* -ev kema kal- meal-i şerifi: “Dünyanın Cenab-ı Hakk’ın yanında bir sinek kanadı kadar kıymeti olsa idi, kâfirler bir yudum suyu ondan içmeyecek idiler.” Hakikatı şudur ki: *لَا دِينَ* tabiri, âlem-i bekadan demektir. Evet âlem-i bekadan bir sinek kanadı kadar bir nur madem ebedidir, yeryüzünü dolduracak muvakkat bir nurdan daha çoktur. Demek koca dünyayı bir sinek kanadıyla muvazene değil, belki herkesin kısacık ömrüne yerleşen hususî dünyasını âlem-i bekadan bir sinek kanadı kadar daimî bir feyz-i İlahîye ve bir ihсан-ı İlahîye muvazeneye gelmediği demektir. (*Sözler - 345*)

Aynı makamda dünyanın üç ayrı yüzü olduğunu söyler: “Dünyanın üç yüzü vardır. Birinci yüzü, Cenab-ı Hakk’ın esmasına bakar; onların nukûşunu gösterir, mana-i harfiyle, onlara ayinedarlık eder. Dünyanın şu yüzü, hadsiz mektubat-ı Samedaniyedir. Bu yüzü gayet güzeldir, nefrete değil, aşka layıktır. İkinci yüzü, ahirete bakar; ahiretin tarlasıdır, Cennetin mezarıdır, rahmetin mezheresidir. Şu yüzü dahi, evvelki yüzü gibi güzeldir; tahkire değil, muhabbete layıktır. Üçüncü yüzü, insanın hevesatına bakan ve gaffet perdesi olan ve ehl-i dünyanın mel’abe-i hevesatı olan yüzüdür. Şu yüz çirkindir. Çünkü fanidir, zaildir, elemlidir, aldatır. İşte hadiste varid olan tahkir ve ehl-i hakikatin ettiği nefret,

Bir çeşit sekülerizm de diyebileceğimiz dünyevileşmeden maksadımız yaşanılan dünya hayatı (ve değerlerini) dinî öğreti ve değerlere tercih etme süreci şeklinde özetlenebilir. Bu itibarla dünyevileşme dünyayı ve dünya yaşantısını dinin kuralına aykırı olarak arzu ve hevesleri doyurarak yaşama anlaşılır.

İnsan bu dünyaya keyif sürmek ve lezzet almak için gelmediğine, mütemadiyen gelenlerin gitmesi ve gençlerin ihtiyarlaşması ve mütemadiyen zevalları ve firakta yuvarlanması şahittir. Hem insan, zihayatın en mükemmeli, en yüksek ve cihazatça en zengini, belki zihayatların sultanı hükmünde iken, geçmiş lezzetleri ve gelecek belâları düşünmek vasıtasıyla, hayvana nispeten en ednâ bir derecede, ancak kederli, meşakkatli bir hayat geçiriyor.

bu yüzedir.” (Sözler, s. 862-863).

Başka bir yerde de şöyle der: ‘İnsan bu dünyaya keyif sürmek ve lezzet almak için gelmediğine, mütemadiyen gelenlerin gitmesi ve gençlerin ihtiyarlaşması ve mütemadiyen zevalları ve firakta yuvarlanması şahittir. Hem insan, zihayatın en mükemmeli, en yüksek ve cihazatça en zengini, belki zihayatların sultanı hükmünde iken, geçmiş lezzetleri ve gelecek belâları düşünmek vasıtasıyla, hayvana nispeten en ednâ bir derecede, ancak kederli, meşakkatli bir hayat geçiriyor. Demek insan bu dünyaya yalnız güzel yaşamak için ve rahatla ve safâ ile ömür geçirmek için gelmemiştir. Belki azîm bir sermaye elinde bulunan insan, burada ticaret ile ebedî, daimî bir hayatın saadetini çalışmak için gelmiştir. Onun eline verilen sermaye de ömürdür. ‘ (Lem’alar, s. 207)

Dünya sevgisi kontrol altına alınmazsa insanı adeta sihirli bir ayna gibi kendine çeker. Bir çeşit hipnotize eder. Göz gezdirmeye ona takılmaya, onda fani olmaya ardından içine almaya sebebiyet verir. Üstada göre bu öyle bir haldir ki artık insan ondan kopmamak için fikri ve ameli sapkınlıklara düşebilir:

‘Dünyaya âşık ve daire-i esbaba bağlı bir nazar, bu fani dünyaya bir nevi beka vermek ister. O dünya mahbubunu elinden kaçırmak istemiyor; vahdet-ül vücud bahanesiyle ona bir bâki vücud tevehhüm eder, o mahbubu olan dünya hesabına ve beka ve ebediyeti ona tam mal etmesine binaen, bir mabudiyet derecesine çıkarır. -Neüzü billah- Allah’ı inkâr etmek vartasına yol açar. Şu asırda maddiyunluk fikri o derece istilâ etmiş ki, maddiyatı herşey’e merci’ biliyorlar.’ (Mektubat - 449)

Üstad dünyaya bağlanmanın hastalığa sebebiyet verdiğini ifade sadedinde ‘Evet dünyaya muhabbet ve alâka yüzünden güya âdeta ehl-i gaffetin dünya gibi büyük, hasta, manevî bir vücudu vardır.’ der. Bu hastalığa deva olacak çareye adres olarak da imanı gösterir: ‘İman ise, o dünya gibi zevalları ve firak darbelerine, yara ve bere içinde olan o manevî vücuduna birden şifa verip; yaralardan kurtarıp, hakikî şifa verdiğini pek çok risalelerde kat’î isbat etmişiz.’ (Lem’alar -220); ‘İşte madem mahiyet-i insaniyenin bir hizmetkârı olan kuvve-i hayaliyeyi bu dünya lezzetleri tatmin etmiyor. Elbette gayet câmi’ mahiyet-i insaniye, ebediyetle fitraten alâkadardır.’ (Asa-yı Musa - 40)

VAKİT İSRAFI

Müslüman her ameli kendisine bahşedilen 24 saatlik günlük zaman dilimini fırsat kollamalı; düşünce, istek ve azmiyle en mükemmel bir şekilde ifa etmeye çalışmalıdır. Müslüman günlük yaşantısı içinde Allah (c.c) ile irtibatını koparmamak için her vesileyi değerlendirmeye çalışmalıdır. Diğer bir tabirle zamana hâkim olabilmenin imkânları araştırılmalı, bizlere bahşedilen bu fırsatın zerresi dahi heder edilmemeli ve onu, en iyi şekilde değerlendirme yoluna gidilmelidir. Zira her vaktin kendi sunduğu özel ikram, ziyafet, mükâfâtı vardır. Ve beraberinde her vaktin talep ettiği ayrı sorumluluk olmalı. Üstad hazretleri ‘İktisat Risalesi’nde Birinci Nükte’de israf, iktisat ve şükür mevzularını işlerken bunların her birisinin nimet olma özelliğine işaret etmektedir. Evet, zaman; kul olmamız gereği elimizde bir fırsat kampanyası. Bu anlayışın felsefi karşılığını ‘ibnu’z-zaman’ kavramı ile özetleyebiliriz. Yani süratle akıp geçmekte olan zamanın hakkını verebilmek. Bunu yaparken de kendisine en doğru rehber Kâinatın Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem)’in günlük yaşamı ile alakalı sünnetleri olmalıdır. O (sallallahu aleyhi ve sellem)’nun yemesi, içmesi, oturması, kalkması, konuşması hatta uyuması bile sünnet vechi ve niyeti ile taklit edilirse adet halinden

ibadete çevrileceği şüphesizdir.

Üstad hazretlerinin vakit israfı konusunda yapmış olduğu tahşidat çok manidardır. Öncelikle kendisi bu mevzuda çevresine örnek olmuştur. Hizmetinde bulunan ağabeyler bu mevzuyla alakalı olarak şu hatıraları nakletmektedirler: *'Hem Üstadımız, taharet ve nezafet-i şer'iyeye son derece riayet eder; her zaman abdestli olarak bulunur; aslâ mübarek vaktini boş geçirmez. Ya Risale-i Nur te'lifiyle veya tashihıyla meşgul veya Münacat-ı Cevşeniyeyi kıraat ve secdegâh-ı ubudiyete kaim veya tefekkür-ü âlâ-i İlahî bahrine müstağrak bulunurdu. Ekseriyetle, yaz zamanı şebre uzak ormanlık dağ vardı. Üstadımızla oraya giderdik. Yolda hem Risale-i Nur tashih ederler, hem bu âciz talebelerinin okudukları risaleye dikkat ederler ve tashih için hatalarını söylerler veyahut eski müellefatından birisinden ders verirler; bu suretle yolda bile mübarek vaktini vazife ile geçirirlerdi.'* (Tarihçe-i Hayat - 327)

Üstad hazretleri bu yüksek iktisadçılık kudretini sırf yemek, içmek, giymek gibi basit şeylerle değil; bilakis fikir, zihin, istidad, kabiliyet, vakit, zaman, nefis ve nefes gibi manevî ve mücerred kıymetlerin israf ve heder edilmemesi ile ölçen bir dâhidir. Ve bütün ömrü boyunca bir karakter halinde takib ettiği bu titiz muhasebe ve murakabe usulünü, bütün talebelerine de telkin etmiştir. ' (Tarihçe-i Hayat - 15)

Bir insana kâfi gelmeyecek kadar az yerler ve az uyurlar. Gecelerde, sabaha kadar câlib-i dikkat bir hal-i hâşiane ile ubudiyette bulunurlar. Yaz ve kış, bu âdetleri tahallüf etmez. Tebeccüd ve münacat ve evradlarını aslâ terketmezler. Hattâ bir Ramazan-ı Şerifte pek şiddetli hastalıkta, altı gün birşey yemeden savm-ı visal içinde ubudiyetteki mücadelelerini terk etmediler. Komşuları her zaman derler ki: "Biz, sizin Üstadınızın sekiz sene yaz ve kış geceleri, aynı vakitlerde sabaha kadar hazin ve mubrik sadâsıyla münacat seslerini dinler ve böyle fasılasız devamlı mücadelesine hayretler içinde kalırdık." (Tarihçe-i Hayat - 326)

BİLGİ KİFAYETSİZLİĞİ

Okumanın, bilinmeyene vakıf olma; bilenin senelerin alın teri, göz nuru tecrübesine doğrudan muttali olma gibi öne çıkan ve bir makale çerçevesi içine alınamayacak daha nice faydaları vardır. Dolayısıyla okunan her yeni kitap o mevzuda okuyucuyu bir önceki konumundan çok daha ilerilere taşır. Okumak, yaşanan hayatı tanıma istek ve arzusudur. Okumak farklı olmak, bitevilikten kurtularak farkı yaşamaktır. Okumak insana sahip olduğu kelime dağarcığını artıracığından, insana kendini ve taşımış olduğu değerlerini en güzel şekilde anlatma imkânı verir. Okuyup da öğrendiği kelime seviyesi nispetinde düşünce örgüsü artar ardından insan beynine egzersiz yaptırarak zekâsı genişler. Kelime hazinesinin artması nispetinde muhatabına meramını daha etkili şekilde verir. Bazılarının iddia ettiği gibi kitap okumanın sadece sosyal alanı değil kapsamlı düşünme kabiliyeti isteyen sayısal alanlarda da olumlu etkileri muhakkaktır.

Okumak denilince akla ilk gelecek soru "ne okunmalı?" olacaktır. Uzun ve meşakkatli bir yolun seyyahı konumunda olan insanın, kısa ömrü ve zayıf gücü ile rehbersiz olarak hedefe varabilmesi neredeyse mümkün değildir. İşte böylesi bir yolda kendine rehberlik yapacak, yolunu aydınlatacak doğru kitaplara ihtiyaç duyacaktır. Buradan hareketle öncelikle ne okunması gerektiği okuyacak kişiye, içtimâî konumuna, kendi önceliklerine, ardından yaşadığı zaman diliminin öne çıkan önceliklerine ve ihtiyaçlarına göre değişecek bir durumdur. Örneğin inanç konusunda henüz temel ilim ve öğretiyi almamış bir kimsenin yaşanan zaman dilimi içinde karşılaşılan fikri akım ve ideolojilerin karşısında bir saman çöpü gibi sağa-sola sürüklenmemesi neredeyse muhaldir. Bu durumda bu kimse

Üstad bilgi edinmenin önemi hakkında tarihe ışık tutacak şu altın sözleri söylemiştir: Bizim düşmanımız zehalet, zaruret, ihtilafır. Bu üç düşmana karşı; san'at, marifet, ittifak silâhıyla cihad edeceğiz. (Tarihçe-i Hayat- 64) Herbir mü'min i'lâ-i Kelimetullah ile mükelleftir. Bu zamanda en büyük sebebi, maddeten terakki etmektir. Zira ecnebiler fünun ve sanayi silâhıyla bizi istibdad-ı maneveleri altında eziyorlar. Biz de fen ve san'at silâhıyla i'lâ-i Kelimetullahın en müdhiş düşmanı olan cehil ve fakr ve ihtilaf-ı efkâra cihad edeceğiz.

İbadet kavramı çok geniş bir alana yayılmıştır. İbadet kısaca Cenâb-ı Hakk'ın emirlerini yerine getirip yaşama ve kulluk sorumluluklarını temsil etme; yani kulluk yapmadır. Müslüman için günah dışında bütün amelleri niyet şartıyla ibadete dönüşebilir.

İçin okuma önceliği bu mevzuda donanımı tam olan bir başkasına göre daha farklı olacaktır. Yine hakkında farziyeti tahakkuk etmemiş bir ibadetin fikhî detaylarının okunması, öğrenilmesi o kimse hakkında öncelikli bir adım değildir. Olsa olsa nafîle, en fazla kifâî bir farz konumundadır. Şayet öncelikli okunması gerekenler ihmal edilmiş ise bu durumda me'cur olmanın ötesinde ihmalinden dolayı günaha da girmiş olabilir. Örneğin henüz zekât verebilmenin şartlarına haiz olmayan bir kimsenin zekât ibadetinin fikhî detayları hakkında okumaları fuzuliyattan olsa gerektir. Oysa üzerine farz olduktan sonra namazın rükünlerini, farzlarını ve ilgili bahislerini bilmesi gerekmektedir. O halde bu kimsenin önceliği bu zaman diliminde namazla ilgili okumalarıdır. Hatta bu okuma üzerine farzdır. Yine dinî eğitim alan talebe-i ilim için öncelikle okuması gereken kaynaklar, başka bir alanda ihtisas yapandan haliyle farklı olacaktır. Dolayısıyla okuma ameliyesi muhatabın durumu göz önüne alınma suretiyle öncelikler gözetilerek değerlendirilmelidir.

Üstad bilgi edinmenin önemi hakkında tarihe ışık tutacak şu altın sözleri söylemiştir: Bizim düşmanımız cehalet, zaruret, ihtilâftır. Bu üç düşmana karşı; san'at, marifet, ittîfak silâhiyle cihad edeceğiz. (*Tarihçe-i Hayat- 64*)

Herbir mü'min i'lâ-i Kelimetullah ile mükelleftir. Bu zamanda en büyük sebebi, maddeten terakki etmektir. Zira ecnebiler fûnun ve sanayi silâhiyle bizi istibdad-ı manevîleri altında eziyorlar. Biz de fen ve san'at silâhiyle i'lâ-i Kelimetullahın en müdhiş düşmanı olan cehil ve fakr ve ihtilâf-ı efkârâ cihad edeceğiz. (*Tarihçe-i Hayat- 59*)

Vicdanın ziyası, ulûm-u diniyedir. Aklın nuru, fûnun-u medeniyedir. İkisinin imtizacıyla hakikat tecelli eder. O iki cenah ile talebenin himmeti pervaz eder. İttîfak ettikleri vakit; birincisinde taassub, ikincisinde hile, şübhe tevellüd eder. (*Münazarat - 86*)

MANEVİYAT EKSİKLİĞİ

İbadet kavramı çok geniş bir alana yayılmıştır. İbadet kısaca Cenâb-ı Hakk'ın emirlerini yerine getirip yaşama ve kulluk sorumluluklarını temsil etme; yani kulluk yapmadır. Müslüman için günah dışında bütün amelleri niyet şartıyla ibadete dönüşebilir. Hatta ibadetten maksad onun insanın bir fitratı haline dönüşmesi denilebilir. Bu itibarla her anı Cenab-ı Hakk'ın indinde makbul ibadet halini alabilir. Bu öyle bir dönüşümdür ki Hz. Aîşe (r.a)'ın Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*) hakkında 'ahlakî Kur'ân'dı, yaşayan Kur'ân'dı' şeklindeki tavsifi ibadetin Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'in her hal ve ahvalinin hâli olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla burada 'ibadet' başlığı altında bizim kastettiğimiz bu genel kapsamın dışında özellikle İslâm'ın şartları olarak özetlenmiş olan ibadetler ile nafîle olarak ifâ edeceği sünnet namazları, evrad ve ezkarı şeklinde sınırlayabiliriz.

a) Kur'ân-ı Kerîm

Müslümanın hayatında Kur'ân-ı Kerîm okumaları üç başlık altında yapılmalıdır. Bunlardan ilki yüzünden okuma, diğeri faziletleri hadîs-i şeriflerde beyan edilmiş olan mutâd sûre ve hizbleri okuma, sonuncusu da Kur'ân-ı Kerîm'in anlamına yönelik okumalardır.

Müslüman istisnasız her gün Kur'ân-ı Kerîm okumalıdır. Bu okuma alışıladan kadar günde 5 sayfadan başlayarak 10 sayfaya, ardından da bir cüze kadar yükselme hedeflenmelidir. Osman b. Affandan: Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyurdu: 'Sizin en hayırlınız, Kur'an'ı öğrenen ve öğreteninizdir.' (Buhari,

Kitabu Fadailü'l-Kur'an, 4639); Abdullah b. Amr'dan: Nebi (*sallallahu aleyhi ve sellem*) şöyle buyuruyor: 'Kur'an okuyup ona sahip çıkan kimseye ahirette: Oku ve cennetin derecelerine yüksel. Dünyada nasıl ağır okuyorsan öyle oku. Zira senin makamın okuduğun en son ayetin seviyesindedir, denilir.' (Ebû Dâvut, *Kitâbu's-Salât*, 1252); Abdullah b. Amr'dan: Rasulullah (*sallallahu aleyhi ve sellem*) bana şöyle dedi: 'Kur'an'ı her ay bir defa hatmet. Dedim ki: Kendimde daha kısa sürede okuma gücü buluyorum. Dedi ki: Yirmi gecede oku. Dedim ki: Kendimde daha kısa sürede okuma gücü buluyorum Dedi ki: Öyleyse bir haftada oku ve bunu daha kısa süreye indirme.' (Müslim, *Kitâbu's-Siyâm*, 1964)

b) Evrad ve ezkar

Evrad, sık sık ve devamlı okunan dualar anlamına gelir. Müslüman'ın iç donanımı için ihmal etmemesi gereken en önemli gıdalarının başında evrad ve ezkâr gelir. Bunlar hususiyetle Kâinatın Efendisi Hz. Peygamber Efendimiz (*sallallahu aleyhi ve sellem*)'den vârid olan me'sûr ezkar arasından olmalıdır. Daha sonra evliyâ-i kirâmın Kur'an ve sünnet-i seniyyenin ruhundan süzüp itiyâd ettikleri evrad bizlerin de istifade edeceği türden dua ve ezkardır. Zira dini hassasiyetleri karşısında bizim hayretler içinde kaldığımız bu zevâtın itiyâd ettikleri evrad-u ezkâr bizler için örnek alınacak olandır. Evrad ve ezkarda devamlılık insanın canlı ve diri kalmasına vesile olur. Evrad ve ezkar ibadetlerimizin dışında mütalaa edilmeli ve üzerinde ayrı ihtimam gösterilmelidir. 'Okuduğumuz Kur'an-ı Kerim ve yaptığımız evrâd u ezkârın şuursuzca yapılması matlup değilse de, böyle yapılırsa da bir kısım duygularımıza hitap eder ve bu itibarla istifade etmiş oluruz. Ümit ederiz ki; o kadarcık bir gayret bile tıpkı yağmur taneleri gibi, toprağın bağrındaki tohumların uyarılmasına vesile olur. İnsana düşen ise daha derince istifade edebilmesidir. Daha derin mülâhazalara açılabilmek için de insanın kendini biraz zorlaması lâzımdır. Her kelimeyi, her ifadeyi bir idrak ve şuur içinde, bir cehd ile kalbin derinliklerine indirmek gerekir. Şuurluca duyabilme, biri bin yapar. 'Şuurluca okuyamıyorum' diyerek terk etmek de hata olur. Onun için ihmal edilmemesi gereken günlük "ibadet-ü taat" içinde olunması gerekir.

Üstad Hazretleri'nin Barla komşuları onun hakkında şöyle der: 'Üstadı, geceleri, Dershane-i Nuriye'nin önündeki bir mübarek çınar ağacının dalları arasında bulunan kulübecikte, sabahlara kadar tesbihat ile ezkar ile terennüm eder görürdük. Hele bahar ve yaz mevsimlerinde bu muhteşem ağacın binlerce dalları arasında şevk ve cezbe içinde uçuşan kuşlar arasında Üstadın böyle sabahlara kadar çalışmasını gördükçe, ne zaman uyur, ne zaman kalkar bilemezdik.' 'Biz sizin üstadınızın sekiz sene yaz ve kış geceleri, aynı vakitlerde, sabaha kadar hazin ve muhrik sadasıyla münacaat seslerini dinler ve böyle fasulasız devamlı mücabedesine hayretler içinde kalırdık.'

Kastamonu'lu Mehmed Feyzi Efendi ise şöyle der: 'Gecelerde sabaha kadar calib-i dikkat bir hal-i haşine ile ubudiyette bulunurlar. Yaz ve kış bu adetleri taballuf etmez. Teheccüd ve münacaat ve evradlarını asla terk etmezler. Hatta bir Ramazan'da pek şiddetli hastalıkta altı gün bir şey yemeden savm-ı visal içinde ubudiyetteki mücabedelerini terk etmediler.'

Evrad-u ezkâr için belli bir zaman tahsis imkânı varsa bunu yapabile en güzelidir. Ancak bu tür ibadetlerimizi günün akışı içinde, sâir işlerin ifası arasında da yapabiliriz. Örneğin evden işe giderken yolda, çarşı pazarda alışverişimiz esnasında veya sıramızı beklerken, arabamızı kullanırken vb. birçok durumu değerlendirme adına evrad-u ezkar yapılabilir.

Üstad
Hazretleri'nin
Barla komşuları
onun hakkında
şöyle der: 'Üs-
tadı, geceleri,
Dershane-i
Nuriye'nin önün-
deki bir mübarek
çınar ağacının
dalları arasında
bulunan kulübe-
cikte, sabahlara
kadar tesbihat ile
ezkar ile terennüm
eder görürdük.
Hele bahar ve yaz
mevsimlerinde bu
muhteşem ağacın
binlerce dalları
arasında şevk
ve cezbe içinde
uçuşan kuşlar
arasında Üstadın
böyle sabahlara
kadar çalışma-
sını gördükçe,
ne zaman uyur,
ne zaman kalkar
bilemezdik.'

Üstad Hazretleri günahı büyük küçük tasnifine gitmeksizinin sakınılması gerektiğini söyler. Zira günahın yol açacağı 'kalbin kasâvetinden bir zerre, insanı şahsî âleminin bütün yıldızlarını küsufa' uğratar. 'İşlediğimiz herbir günah, kafamıza giren herbir şüphe, kalb ve ruhumuza yaralar açar.' (Lem'alar, 8) Bu zaviyeden bakıldığında 'her bir günah içinde küfre gidecek bir yol var'dır. Zira günah içinde küfür tohumu saklıdır.

GÜNAH BOMBARDIMANI

Günah, Arapça kuyruk anlamındaki 'zenb' kelimesinden gelmektedir. Bu itibarla günah, insana takılmış kuyruk mesabesindedir. Yani asliyetinde olmayıp üzerinde sonradan eğreti olarak durur. En önemli özelliği de bir virüs gibi bulaşıcı olmasıdır. Zira günah günahı çeker, başka bir günaha yol açar. Neticede günah işleyende yerleşik ve sıradan bir meleke haline dönüşür. Öyle bir hal alır ki insanın ruh dünyası kararır, haiz olduğu latife ve kabiliyetleri öldürür. Günah, bir çeşit yaratılışın doğasına savaş açma onunla boğuşma gibidir. Neticede mağlup düşen insanın kendisi olacaktır.

Üstad Hazretleri günahı büyük küçük tasnifine gitmeksizinin sakınılması gerektiğini söyler. Zira günahın yol açacağı 'kalbin kasâvetinden bir zerre, insanı şahsî âleminin bütün yıldızlarını küsufa' uğratar. 'İşlediğimiz herbir günah, kafamıza giren herbir şüphe, kalb ve ruhumuza yaralar açar.' (Lem'alar, 8) Bu zaviyeden bakıldığında 'her bir günah içinde küfre gidecek bir yol var'dır. Zira günah içinde küfür tohumu saklıdır.

Bizleri, günahlardan gelen yaralar ve yaralardan hasıl olan vesveseler, şüpheler (neüzü billah) mahall-i iman olan bâtin-ı kalbe ilişip imanı zedeler ve imanın tercümanı olan lisanın zevk-i ruhanisine ilişip zikirten nefretkârane uzaklaştırarak susturuyorlar. Evet, günah kalbe işleyip, siyahlandıra siyahlandıra tâ nur-u imanı çıkarıncaya kadar katılaştırıyor. Her bir günah içinde küfre gidecek bir yol var. O günah istiğfar ile çabuk imha edilmezse, kurt değil, belki küçük bir manevî yılan olarak kalbi ısırıyor. (Lem'alar - 8)

Utandıracak bir günahı gizli işleyen bir adam, başkasının görmesinden çok utanır. O zaman, kendisini gören meleklerin ve ruhanî varlıkların vücudu günah işleyen kimseye çok ağır gelir. Utanmaktan dolayı, o günahın günah olmadığını iddia etmeye başlar. İşlediği günahlarını gören meleklerin varlığını inkâr etmek ister. Hattâ utanmanın şiddetinden, ahiret gününün gelmeyeceğini temenni eder. Şayet hesap gününü inkâr eden küçük bir vehim bulursa, ona sıkı sıkıya sarılır ve o vehmi kocaman bir delil sayar. Küçük bir işaret ile melekleri inkâr etmek arzu eder.

'Masiyetin mahiyetinde, bilhassa devam ederse, küfür tohumu vardır. Çünkü o masiyete devam eden, ülfet peyda eder. Sonra ona âşık ve mübtela olur. Terkine imkân bulamayacak dereceye gelir. Sonra o masiyetinin ikaba mücib olmadığını temenniye başlar. Bu hal böylece devam ettikçe, küfür tohumu yeşillenmeye başlar. En nihayet, gerek ikabı ve gerek dâr-ül ikabı inkâra sebep olur. Ve keza masiyete terettüb eden hacaletten dolayı, o masiyetin masiyet olmadığını iddia etmekle, o masiyete muttali olan melekleri bile inkâr eder. Hattâ şiddet-i hacaletten yevm-i hesabın gelmeyeceğini temenni eder. Şayet yevm-i hesabı nefyeden edna bir vehmi bulursa, o vehmi kocaman bir bürhan addeder. En nihayet nedamet edip terketmeyenlerin kalbi küsufa tutulur, mahvolur gider.' (Mesnevi Nuriye, s.126)

Başka bir yerde günahın insanın sadece kendisi ile ilgili olmadığı; iç içe daireler misali yaşanan hayatta bütün varlık alemi ile irtibatlı olduğunu ve bütün bu daireleri etkilediğini söyler. Dolayısıyla günahın küçüğü büyüğü olmalı, insan en ufak bir günahın âsârı karşısında bile hassas bir duruş sergilemelidir: 'Şu görünen umumî âlemde her insanın hususî bir âlemi vardır. Bu hususî âlemler, umumî âlemin aynıdır. Yalnız umumî âlemin merkezi şemstir. Hususî âlemlerin merkezi ise şahıstır. Her hususî âlemin anahtarları o âlemin sahibinde olup letaifiyle bağlıdır. O şahsî âlemlerin safveti, hüsnü ve kubhu, ziyası ve zul-

meti, merkezleri olan eşhasa tâbidir. Evet âyinede irtisam eden bir bahçe hareket, tegayyür ve sair ahvalinde âyineye tâbi olduğu gibi, her şahsın âlemi de merkezi olan o şahsa tâbidir. Gölge ve misal gibi. Binaenaleyh cisminin küçüklüğüne bakıp da günahlarını küçük zannetme. Çünkü kalbin kasavetinden bir zerre, senin şahsi âleminin bütün yıldızlarını küsufa tutturur.' (Mesnevi-i Nuriye, s. 118)

Üstad hazretleri özellikle hissiyatları aklın önünde olan gençleri günaha karşı korunmaları adına altın mesabesinde şu öğütleri vermektedir: 'Evet gençlik damarı, akıldan ziyade hissiyatı dinler... His ve heves ise kördür, akibeti görmez. Bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzete tercih eder. Bir dakika intikam lezzeti ile katleder, seksen bin saat hapis elemelerini çeker. Ve bir saat sefahet keyfiyle bir namus meş'lesinde; binler gün hem hapsin, hem düşmanın endişesinden sıkıntılarla ömrünün saadeti mahvolur. Bunlara kıyasen biçare gençlerin çok vartaları var ki: En tatlı hayatını, en acı ve acınacak bir hayata çeviriyorlar ve bilhâssa şimalde koca bir devlet, gençlik hevesatını elde ederek, bu asrı fırtınalarıyla sarsıyor. Çünkü akibeti görmeyen kör hissiyatla hareket eden gençlere, ehl-i namusun güzel kızlarını ve karılarını ibahe eder. Belki hamamlarında erkek kadın beraber çıplak olarak girmelerine izin vermeleri cihetinde bu fuhşiyatı teşvik eder. Hem serseri ve fakir olanlara, zenginlerin mallarını helâl eder ki; bütün beşer bu musibete karşı titiriyor.' (Sözler - 148) 'Eğer sefahete sarf etse, nasıl ki bir dakika hiddet yüzünden bir katl, milyonlar dakika hapis cezasını çektirir. Öyle de gayr-ı meşru dairedeki gençlik keyifleri ve lezzetleri, âhret mes'uliyetinden ve kabir azabından ve zevalinden gelen teessüflerden ve günahlardan ve dünyevî mücazatlarından başka, aynı lezzet içinde o lezzetten ziyade elemeler olduğunu aklı başında her genç tecrübe ile tasdik eder.' (Şualar -204)

ÇAĞI OKUYAMAMA (ŞERİAT-I FITRİYE)

Şeriat-ı fitriye kainatta düzeni ve ahengi sağlayan, bütün varlıkların uyumunda olduğu kanun ve kuralların tamamı şeklinde özetleyebileceğimiz bir kavramdır. İnsan yaşadığı çağ/devrin çocuğudur. Dolayısıyla hareket tarzı ve ortaya koyduğu çözümlerin isabetliliği yaşadığı çağı ve gereksinimini bilmesi nispetinde mümkündür. Zira fen bilimleri gibi sosyal bilimlerin de kendi içinde disiplin ve kanunları vardır. İnsan bu kanunları doğru okuma nispetinde başarılı olacaktır. Ancak neticesi ahirete müteallik olan meşhur şeriat gibi sırr-ı teklik gereği uyup uymamak insanın ihtiyarına bırakılmıştır. Uymanın sağlayacağı sonuç ise dünya ve ahiret saadetidir.

Üstad Bediüzzaman Hazretleri bu mevzuyla alakalı olarak şöyle der: 'Hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede bir çığır açan, eğer kâinattaki kanun-u fitrata muvafık hareket etmezse, hayırlı işlerde ve terakkîde muvaffak olamaz. Bütün hareketi şer ve tahrip hesabına geçer. Madem kanun-u fitrata tatbik-i harekete mecburiyet var; elbette fitrat-ı beşeriyeyi değiştirmek ve nev-i beşerin hilkatindeki hikmet-i esasiyeyi kaldırmakla, mutlak müsavât kanunu tatbik edilebilir.' (Lemâlar, s. 674.)

Bu ifadelerin açılımında, üzerinde yaşadığımız bu hayat içerisinde çepeçevre kuşatılmış olduğumuz şeriat-ı fitriye kanunlarına riâyetin ne derece önem arz ettiğini anlamaktayız. Aslında bu yaklaşım İslam literatüründe yapılan işin doğrusu anlamında kullanılan ve 'salih amel' diye kavramlaşmış olan kelimenin de bir çeşit tercümesidir, diyebiliriz. Bu itibarla çağı okumak ve gereğini yerine getirmek bir çeşit salih amel olmalıdır. Burada belki de kayda değer bir diğer nükte de 'Salih' kelimesinin kök itibarıyla **sa-lu-ha/yas-lu-hu** ve **sa-la-ha/yas-**

Üstad Bediüzzaman Hazretleri bu mevzuyla alakalı olarak şöyle der: 'Hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede bir çığır açan, eğer kâinattaki kanun-u fitrata muvafık hareket etmezse, hayırlı işlerde ve terakkîde muvaffak olamaz. Bütün hareketi şer ve tahrip hesabına geçer. Madem kanun-u fitrata tatbik-i harekete mecburiyet var; elbette fitrat-ı beşeriyeyi değiştirmek ve nev-i beşerin hilkatindeki hikmet-i esasiyeyi kaldırmakla, mutlak müsavât kanunu tatbik edilebilir.'

Üstad Hazretleri
yaşadığımız bu
dünya hayatının
hakiki manasını
izah ederken zik-
rettiği vecihlerden
birisini de yukarıda
dünyevileşme
başlığı altında
zikrettiğimiz üzere
ahiret için ekilip
hâsılâtının yapıldığı
bir tarla hükmünde
olduğudur.

Dünya hayatı
yukarıdaki mektep
misali ebedî
hayatımıza vesile
olacak bir merhale-
dir. Üstadın işaret
ettiği yaklaşım da
bir hedef tayinidir.

Dünyanın kasten
ve bizzat kendi
kendine bakması
da bu hedefte bir
sapmadır.

lu-hu şeklinde de geliyor olmasıdır. Yapılmakta olan işin sağlam, yerinde ve ıslah maksadıyla yapılması anlamına gelir. Yani türü ne olursa olsun ister dini kaideler isterse şeriat-ı tekviniye olsun Cenabı Hakk'ın kâinat için koymuş olduğu kanunlarına uygun hareket etmek demektir.

ÜLFET PERDESİ (ALIŞKANLIKLARA MAHKÛMİYET)

Ülfet kavramını varlık âleminde yer alan eşyanın harikulâdeliğini alışkanlık peyda etmesi sebebiyle bakıp görememe ve okunması gereken âyâta karşı üstünlük nazarla geçiştirerek görüyor zannı ile gafilâne bir hayat sürdürme şeklinde tarif edebiliriz.

Şairin ifadesiyle:

“O mahiler ki derya içredür deryayı bilmezler”

Üstad Hazretleri ülfetten kurtulabilmenin reçetesi adına şu tavsiyelerde bulunmuştur:

1 -Tefekkür: *Hâlbuki o infilak ve inkulâbdan sonra, gitgide letâif uykuya ve havâs o bakâik noktasında gaffete düşüp, o kelimât-ı mübâreke, meyveler gibi, git gide ülfet perdesiyle letâfetini ve tarâvetini kaybeder. Âdetâ sathilik havasıyla kuruyor gibi, az bir yaşlık kalıyor ki, kuvvetli, tefekkürî bir amelîyatla, ancak evvelki hali iâde edilebilir. İşte bundandır ki, kırk dakikada bir Sababenin kazandığı fazîlete ve makama, kırk günde, hattâ kırk senede başkası ancak yetişebilir.* (Sözler)

2-Rabîta-i mevttir: *Yani, ölümünü düşünüp, dünyanın fâni olduğunu mülâbaza edip, nefsin desiselerinden kurtulmaktır.* (Lem'alar)

3-Düzenli bir şekilde Kur'an,Cevşen ve Risale-i Nur gibi tefekkürî eserleri okumak: *Cevşen'ül-Kebîr ve Risale-i Nur ve Hizb-i Nuri dabi kâinatı baştanbaşa nurlandırıyor, zulûmat karanlıklarını dağıtıyor, gaffetleri, tabiatları parça parça ediyor; ehl-i gaffet ve ehl-i dalâletin altında saklanmak istedikleri perdeleri yırtıyor gördüm, kâinatı envârıyla pamuk gibi hallaç ediyor, taraklarla tarıyor müşahede ettim. Ehl-i dalâletin boğulduğu en son ve en geniş kâinat perdelerinin arkasından envâr-ı tevhidî gösteriyor.*

HEDEF SAPMASI

Hedef, maksat, niyet, kısaca varılmak istenen nokta, ulaşılmak istenen gaye demektir. Hedef sapması da çağımızın en önemli sorunlarından biridir.

Mektepte tahsil gören bir öğrenciye 'niçin okuduğu' sorulsa, hedefinin ne olduğu ve başarı ölçüsü vereceği cevaba göre anlaşılacaktır. Sadece 'gelmek için, orada bulunmak için' gelen ile mektebi hayatının bir sonraki merhalesine 'intikal adına değerlendiren, atlama taşı' gören arasında elbet bir farklılık olacaktır. Mektebe gelmek için gelenin hedefi oraya gelmekle sona ermiş demektir. Ancak o mektebi bir sonraki merhaleye vesile olarak gören bulunduğu merhaleyi en iyi ve en verimli şekilde değerlendirmeye bakacaktır.

Üstad Hazretleri yaşadığımız bu dünya hayatının hakiki manasını izah ederken zikrettiği vecihlerden birisini de yukarıda dünyevileşme başlığı altında zikrettiğimiz üzere ahiret için ekilip hâsılâtının yapıldığı bir tarla hükmünde olduğudur.

Dünya hayatı yukarıdaki mektep misali ebedî hayatımıza vesile olacak bir merhaledir. Üstadın işaret ettiği yaklaşım da bir hedef tayinidir. Dünyanın kasten ve bizzat kendi kendine bakması da bu hedefte bir sapmadır. Dünyaya bu

vecih merkezli yaklaşım insanı yaratılış maksadından uzaklaştırıp gününü gün etme anlamına taşır.

Özet

Bu araştırma yaşadığımız asrın temel sorunları ve bu sorunların çözümü hakkında Risale-i Nur perspektifinde fikir teatisinde bulunma gayesi ile hazırlanmıştır. Hepimizin malumu olduğu üzere bu konu oldukça çok yönlü ve her bir yönü itibarıyla de derin ve kapsamlı bir meseledir. Sosyal konuların doğası gereği farklı bakış açıları ile çok daha farklı ve bir o kadar daha fazla tadât edilebilecek sorunlar zikredilmesi mümkündür. Binaenaleyh bizim sorun olarak ortaya koymaya çalıştığımız başlıklar ve çözüm yolları uzmanları tarafından oldukça uzun ve yoğun çalışmaları gerekli kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

İman zaafı, rehbersizlik, dünyevileşme, vakit israfı, günah, şeriat-ı fitriye, ülfet

Abstract

This research has been made in order to exchange ideas from the perspective of Risale-i Nur on the main problems of our time and their solutions. Evidently it is a complicated, comprehensive and deep rooted matter. Social issues by their very nature can be analyzed from different viewpoints and they are related to varying and numerous problems. Therefore the topics we try to suggest as problems and their solutions require long and intensive labor by specialists.

Key Words

weakness of faith, lack of guidance, secularization, waste of time, sin, natural sharia, familiarity

Kaynaklar

- Çakan, İsmail Lütfi, *Sünnetin Bütünlüğü*. (Hz. Peygamber ve Aile Hayatı Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi) İstanbul, 2006.
- Kandemir, Heyet, *Riyazü's-Salibin*, I/138, İstanbul, 2005
- Nursi, Said, Asa-yı Musa, Yeni Asya Neş., İstanbul, 2006
- Nursi, Said, İsharatü'l- İcaz, Yeni Asya Neş., İstanbul, 2006
- Nursi, Said, Lemalar, Yeni Asya Neş., İstanbul, 2006
- Nursi, Said, Mektubat, Yeni Asya Neş., İstanbul, 2006
- Nursi, Said, Mesnevi-i Nuriye, Yeni Asya Neş., İstanbul, 2006
- Nursi, Said, Münazarat, Yeni Asya Neş., İstanbul, 2006
- Nursi, Said, Sözler, Yeni Asya Neş., İstanbul, 2006
- Nursi, Said, Şualar, Yeni Asya Neş., İstanbul, 2006
- Nursi, Said, Tarihçe-i Hayat, Yeni Asya Neş., İstanbul, 2006